

Hodnotová řešení env. krize

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
INVESTING IN YOUR FUTURE

OP Research and
Development for Innovation

Hodnota

= koncepce žádoucího ~ jak hodně co chceme

- vytváří zásadní **orientaci v životě**, určuje naše jednání na základě stálých hodnotových žebříčků (verbální x žité)

Budování hodnotových žebříčků

- během **socializace** (výchova) → zvnitřňování hodnot do našeho podvědomí
→ cizí vůle hodnotu nezakládá
- změna hodnotových žebříčků? – **nutná motivace**

Potřeba

- spojena s hodnotami, vztahuje se ke chtěnému
→ výrazem **nedostatku**
- hodnoty a potřeby tvoří podstatnou složku **motivace lidského** jednání
- naplnění potřeb → základ **šťastného života**
- **materiální x nemateriální potřeby**

Způsoby života v environmentální perspektivě

Blahobyt

- žádoucí stav společnosti vymaněné z hladu a bídy - 👍
- **po naplnění základních potřeb vznikají potřeby nové, nemateriální, to však ohrožuje ekonomikou trvalého růstu**
 - blahobyt je konvenčně spojován s vysokou hmotnou životní úrovní – HDP

Způsoby života v environmentální perspektivě

Blahobyt

- žádoucí stav společnosti vymaněné z hladu a bídy - 👍
- **po naplnění základních potřeb vznikají potřeby nové, nemateriální**, to však ohrožuje ekonomikou trvalého růstu
 - blahobyt je konvenčně spojován s vysokou hmotnou životní úrovní – HDP
- pro zabezpečení růstu HDP je třeba spojit uspokojování vyšších (nemateriálních) potřeb s materiální spotřebou – **jak?**

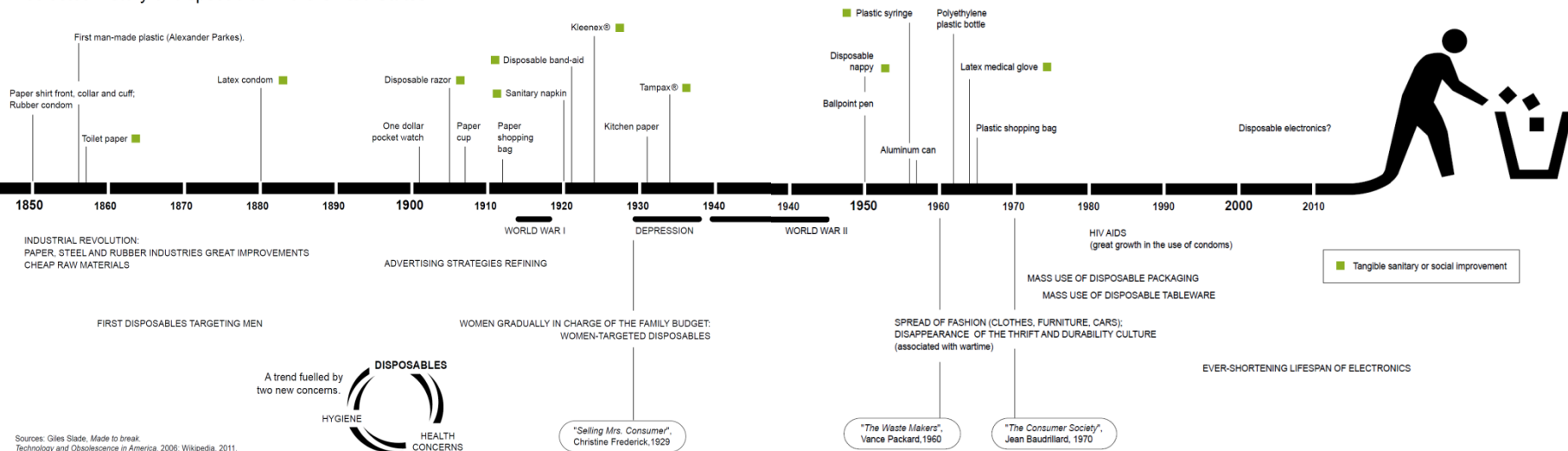

reklama – hnací motor konzumní společnosti

- nepřipustit, abychom si mysleli, že už máme vše, co ke spokojenému životu potřebujeme

The advent of the throw-away culture A selected history of disposables in the United States

Sources: Giles Stads, Made to break: Technology and Obsolescence in America, 2006, Wikipedia, 2011.

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí

Blahobyt v konvenčním pojetí

- neukazuje **nespotřební** kvality života, (např. zdraví, charakter sociálních vztahů, vzdělání, kulturní úroveň, životní prostředí...)

Luxury expenditures		Product	Annual expenditure	Social or economic goal	Additional annual investment needed
		Makeup	\$18 billion	<i>Reproductive health care for all women</i>	\$7 billion
		Christmas presents for pets in the US	\$5 billion	<i>Universal literacy</i>	\$4 billion
		Perfumes	\$15 billion	<i>Elimination of hunger and malnutrition</i>	\$19 billion
		Ocean cruises	\$14 billion	<i>Clean drinking water for all</i>	\$10 billion
		Ice cream in Europe	\$11 billion	<i>Immunizing every child</i>	\$1.3 billion

Konzum → konzumní společnost

- potřeba získávání „**pozičního zboží**“ (důkaz společenské pozice - uznání)
 - vyjadřuje situaci sociálních skupin či státu (*stát blahobytu*)
- často ústí do konzumerizmu – **konzumní společnosti**
- **konzumní společnost** - *typ moderní společnosti, v níž jsou rozhodující sociální funkce určovány **spotřebou***
- nadměrný konzum – záliba/nutnost? vlastnění hmotných statků či službách
→ typická **dynamika nakupování a spotřeby** (tvorby odpadů)

Konzum → konzumní společnost

- potřeba získávání „pozičního zboží“ (důkaz společenské pozice - uznání)
 - vyjadřuje situaci sociálních skupin či státu (*stát blahobytu*)
- často ústí do konzumerizmu – **konzumní společnosti**
- **konzumní společnost** - *typ moderní společnosti, v níž jsou rozhodující sociální funkce určovány **spotřebou***
- nadměrný konzum – záliba/nutnost? vlastnění hmotných statků či službách

Konzum → konzumní společnost

- konzum i **služeb a volnočasových** aktivit – automobilismus, rekreační a zábavní areály, sjezdovky, lunaparky → E a H₂O náročné

Tabulka 2: Pořadí žebříčku u mužů v jednotlivých věkových kategoriích

Věk:	Pořadí hodnot				
	15-19	20-29	30-44	45-59	60 a více
dosáhnout úspěchu v zaměstnání	1.	2.	2.	3.	4.
vdát se, oženit se (být vdaná, ženatý)	5.	6.	4.	4.	3.
žít pestrým společenským životem	7.	7.	7.	7.	7.
mít děti	6.	3.	3.	2.	2.
věnovat se svým zálibám	4.	5.	5.	5.	6.
mít stálého partnera	3.	1.	1.	1.	1.
dosáhnout co nejvyššího vzdělání	2.	4.	6.	6.	5.

Zdroj: CVVM, výzkum Naše společnost 2005, šetření 05-04

Tabulka 3: Pořadí žebříčku u žen v jednotlivých věkových kategoriích

Věk:	Pořadí hodnot				
	15-19	20-29	30-44	45-59	60 a více
dosáhnout úspěchu v zaměstnání	2.	3.	3.	4.	4.
vdát se, oženit se (být vdaná, ženatý)	5.	4.	4.	3.	3.
žít pestrým společenským životem	6.	7.	7.	7.	7.
mít děti	4.	2.	1.	1.	1.
věnovat se svým zálibám	7.	6.	6.	6.	6.
mít stálého partnera	1.	1.	2.	2.	2.
dosáhnout co nejvyššího vzdělání	3.	5.	5.	5.	5.

Zdroj: CVVM, výzkum Naše společnost 2005, šetření 05-04

Rozměry konzumní společnosti

žádoucí: zabezpečení **růstu HDP**

nežádoucí:

osobní/společenské

- nesoulad mezi tím, co činí lidi šťastné (?) a očekáváním konzumní společnosti (?)
- nenaplnění vyšších potřeb činících nás šťastné často vede k hledání štěstí v materialistickém světě

hypermarket – oltář průměrných snů“ - nabízí (kromě věcí) jen krátkodobé uspokojení, nikoliv trvalou spokojenost a pocit životního naplnění

„kulisový, umělý, naleštěný svět obrovské prodejny a vysněný „ideální“ svět hrdinů telenovel s jejich „důležitými“ problémy, demonstrovány na příbězích pěti postav, jež se v prostředí hypermarketu potkají“

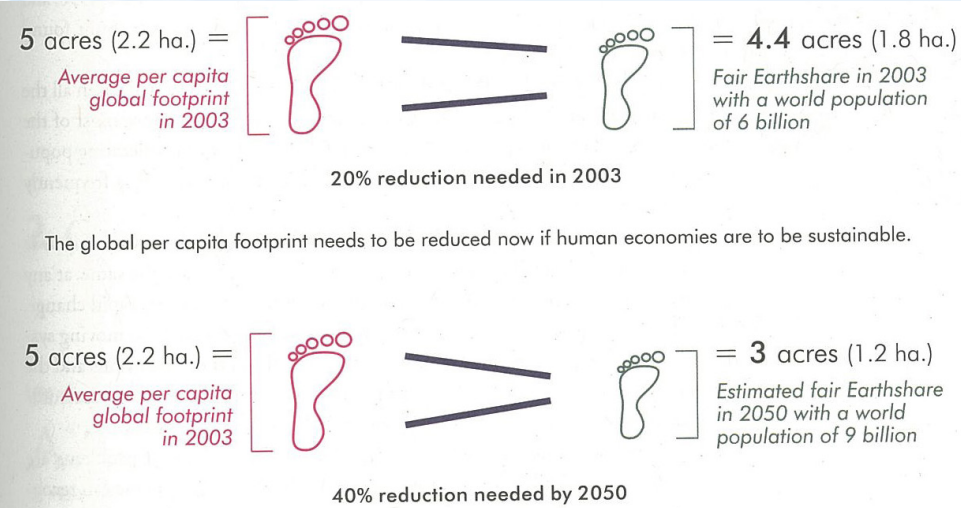
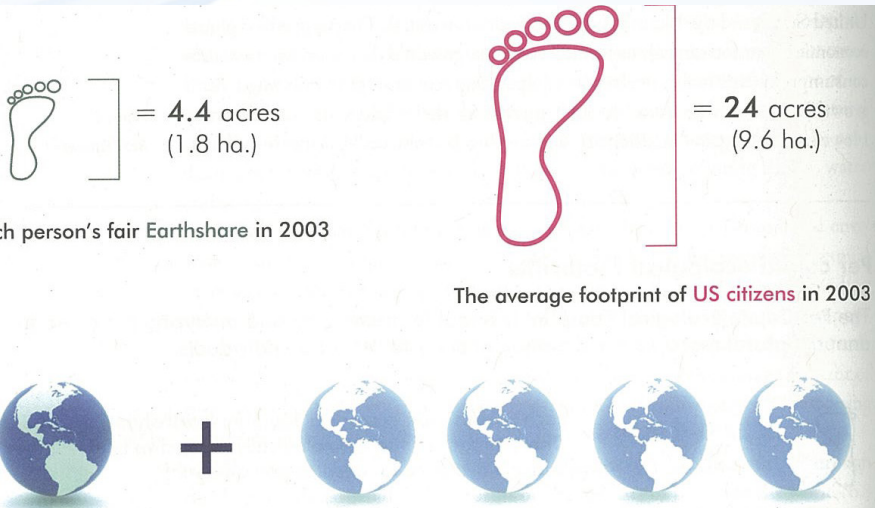
environmentální

Environmentálně příznivý způsob života

- založen na změně žebříčku **hodnot a potřeb**

→ snížení hmotné spotřeby (suroviny, energie, odpady, tox.) = ek. stopy

Životní způsob a environmentální etika

- env. příznivé chování – více než vedlejší produkt živ. postojů zralých lidí
- nutná vymahatelnost pomocí **sociální normy** vštěpované výchovou → šíření **nápodobou a módou**
- environmentální etika - **normou** „zelených“ (H. Librová, *Pestří a zelení*)
→ počet stoupá – šíří se tak projevy altruismu vůči živým bytostem

Alternativní životní způsoby

- alternativní k většinové kultuře a životnímu stylu – **odlišné hodnoty**
- hodnoty zpravidla **nemateriální** povahy

Drobné kroky nebo radikální změna životního způsobu?

- způsob vyvolání změny postojů a životního stylu:
 - I) ne příznaky prohlubující se env. krize
 - neorientujeme se na **budoucí generace**
 - II) nelze stavět na strachu ani **prožití env. krize** (povodně?)
 - III) ne environmentální vědomí a **informovanost** (max. 5 %)
- **schůdná je cesta drobných kroků**
 - vnímavost k praktickým návodům ekologických poraden
 - ekol. šetrné prostředky, technologie, recyklace, biopotraviny...
 - nejschůdnější postup k ek. zásadním proměnám lidského života
 - rozsáhlé devastace životního prostředí ale vyžaduje **↑ změnu**
- env. příznivý způsob někdy vnímán jako neradostný a asketický
- člověk někdy dochází k závěru, že sám env. krizi nevyřeší

Environmentálně uvědomnělý způsob života

I) dle **domácích technologií** – přibývá energ. šetrných spotřebičů (úspora)

II) dle **spotřebních vzorců** - důležitá env. informovanost + ochota měnit spotřební návyky (x tzv. „ekologické plýtvání“)

- **ideační hodnota věcí x užitková hodnota**

→ souvisí s etickým a politickým pozadím výroby (velkochovy, x biopotr., fair-trade, veget., lokální potraviny...)

III) dle **spotřeby zboží a služeb**

→ **konzum. x dobrovolná skromnost**

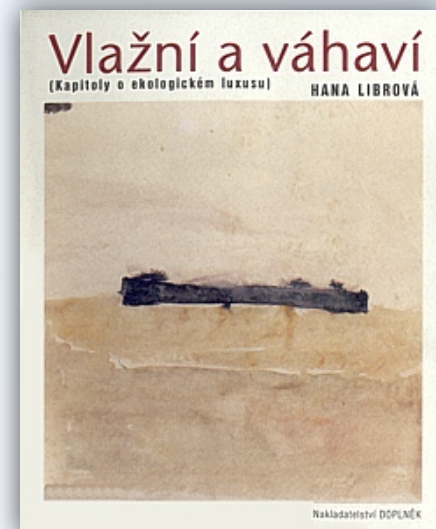
Dobrovolná x záměrná skromnost

- **dobrovolně skromný** - kdo žije ve skromných poměrech vědomě a dobrovolně, na základě svého **rozhodnutí**, ačkoli by mohl žít jinak (*Pestří*)

- env. příznivé necíleně - až druhotně

- **záměrná skromnost** → lidé vědomě z env. motivů omezují své vzorce i objem spotřeby hmotných statků či služeb, které narušují ŽP (*Zelení*)

- častá je **kombinace** obou

Dobrovolná skromnost x chudoba

- **chudoba** - nízký příjem, malé vlastnictví a spotřeba, pocit deprivace, sociální vyloučení, nízký sociální status, minimální podíl na moci
- **dobrovolná skromnost** – dobrovolnost, soběstačnost, pestré mezilidské vztahy, aktivní podíl na veřejných věcech (obce...)
- idea skromnosti častá v antické filozofii, islámu, křesťanství, judaismu, taoismu, konfucionismu, starověké mytologii i u přírodních národů

Skromnost jako součást sociální prestiže statusu

- př. holandské lékaře - skromnost a ekologický luxus je prestižní záležitostí, **konzumentství odmítáno** jako **neetické, většinové a vulgární**
- ek. příznivé chování bohatých je otázkou společenské prestiže, ale i osobních postojů → orientace **mimo materiální** hodnoty
- společnost už není rozvrstvena do tříd, ale podle **životního stylu** → chudší vrstvy se snaží napodobovat bohatší
 - nápodoba může být účinnější než ek. výchova
 - šíření pod vlivem **módy** je rychlejší a efektivnější
- společenské **elity** → **vliv** na legislativu, politiku i ekonomiku

„Z toho vidíš, že chudí nejsou tak docela ubozí, jak si myslíme; jsou opravdu blaženější, než si představujeme a než my sami jsme“

Karl Gutzkow

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí

Česká republika

- Pod hranicí chudoby žije 995 565 osob, což je 9,8 procenta obyvatel (údaj vychází z metodiky EU).
- V Česku se vyjadřuje míra chudoby počtem lidí pobírajících dávky v hmotné nouzi. Životní minimum je ve výši 3126 korun pro jednotlivce, existenční minimum 2020 korun pro dospělou osobu.
 - V roce 2007 pobíralo dávky v hmotné nouzi asi 70 tisíc domácností, tedy 1,7 procenta.
 - Pro dva dospělé a dvě děti činí životní minimum 9650 korun.

Francie

- Pod hranicí chudoby žije kolem 3,7 milionu lidí (6,3 procenta).
- Hranice chudoby činí 681 eur (asi 17 025 korun) pro osobu na měsíc, 1703 eur (42 575 korun) pro pár s dvěma dětmi.

Německo

- U západních sousedů žije pod hranicí chudoby 13 procent populace.
- Jejich příjem je menší než 781 eur (19 525 korun) čistého příjmu.

Keňa

- Pod hranicí chudoby zde žije 46,1 procenta lidí.
- Ti musí vyžít s jedním dolarem denně, za což si pořídí jen opravdu nejzákladnější potraviny.

Luxus – hybatel změn životního způsobu?

- **možná ano**
- vzácné **zboží, služby a trávení volného času** dříve výsadou nejbohatších – nyní dostupné i nižším vrstvám
→ ohrožení statutotvorné funkce → nutno tedy **luxusní statky neustále proměňovat** – co je dnes vzácné?

6 nových luxusní kategorií

ČAS – kdo je pánem svého času?

POZORNOST – chtějí všichni (i média)

PROSTOR – poloprázdný pokoj?

KLID – za klid (v práci, bydlení i restauraci) i platíme

BEZPEČNOST – požadavek bezpečnosti x izolace

PŘÍRODA

- čistá voda, vzduch, kvalitní potraviny...
- zdroj **estetických** zážitků, citového a intelektuálního naplnění
- vztah k ní založen na **pocitu libosti** → prvek luxusu
x vědomí existenční závislosti středověkého rolníka
- o ochranu ŽP se zasazuje i bez pocitu přímé závislosti

Výběřová náročnost

- odlišné pojetí dobrovolné skromnosti
- člověk náročný, ale na určité věci
 - např. na **kvalitu vody, ŽP, veřejnou dopravu, radost ze života**
- **není o askezi, ale o radosti ze života místo z majetku**
 - „zelený konzument“ - ekologicky šetrné výrobky atd., ale stále zvýšená spotřeba, až **plýtvání** :-)

Postmaterialismus

- **změny v hodnotách** - Holandsko, SRN, Dánsko x USA a Kanada
- přesun od **materialistických** hodnot (hmotný blahobyt a bezpečí, orientace na ekonomickou prosperitu, dodržování sociál. pořádku) k hodnotám **postmaterialistickým** (svobodná seberealizace, podíl na správě věcí veřejných, tvorba humánnější společnosti, tvorba ŽP)
- změna hodnot probíhá (pomalu) především u mladších generací, které vyrůstaly ve větší **ekonomické a spol. jistotě** (ne za války)
 - **ekonomická prosperita přispívá k šíření postmat. hodnot a naopak** (ropná krize v 70. let - pokles postmaterialismu)

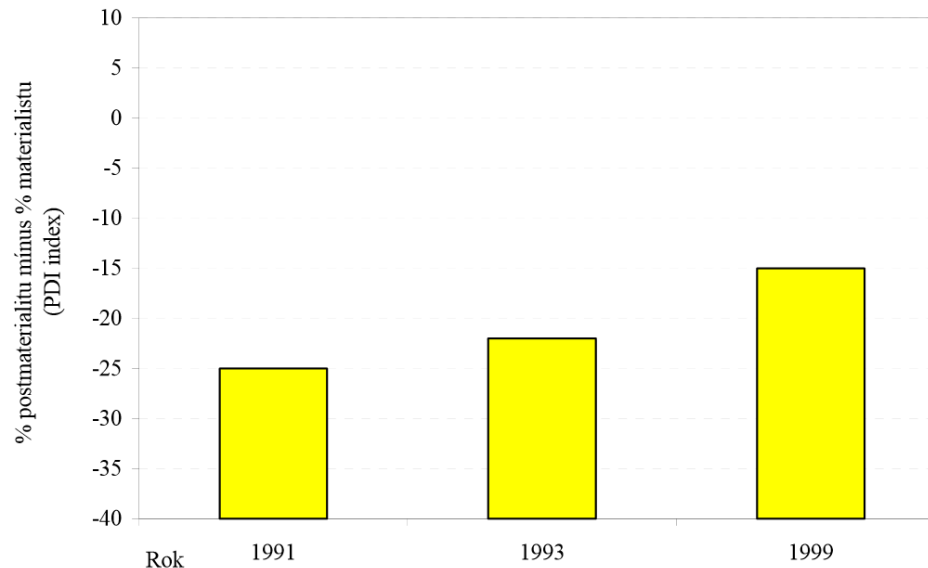
Výběřová náročnost

- odlišné pojetí dobrovolné skromnosti
- člověk náročný, ale na určité věci
 - např. na **kvalitu vody, ŽP, veřejnou dopravu, radost ze života**
- **není o askezi, ale o radosti ze života místo z majetku**
 - „zelený konzument“ - ekologicky šetrné výrobky atd., ale stále zvýšená spotřeba, až **plýtvání** :-)

Postmaterialismus

Obrázek 2. Vývoj postmaterialismu v ČR 1991-1999
PDI index (podíl postmaterialistů mínus podíl materialistů)

My New Scientist

[Home](#) | [Science in Society](#) | [Environment](#) | [Opinion](#)

Special report: How to do your bit for the planet

› 15 October 2008

› Magazine issue 2678. [Subscribe and save](#)

Most of us accept the need for a more sustainable way to live, by reducing carbon emissions, developing renewable technology and increasing energy efficiency. But are these efforts to save the planet enough?

A growing band of experts argue that personal carbon virtue and collective environmentalism are futile as long as our economic system is built on the assumption of growth, and if we are serious about saving earth, we must re-structure our economy.

What can you do to help this process? We asked some movers and shakers for their recommendations. Here is what they said:

...

"Buy less stuff. Join and support Friends of the Earth."

Herman Daly, ecological economist, University of Maryland, US

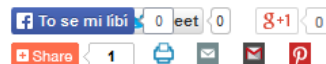
...

"Vote. Or better yet, get involved in politics at any level and advocate green economics."

Julia Marton-Lefèvre, director general of the International Union for Conservation of Nature

...

"In a speech in April 1967, Martin Luther King called on the US to undergo a

ADVERTISEMENT

NewScientist

For a wealth of knowledge, subscribe to New Scientist and save on every issue >

Available on the App Store

Available on the Google play

More Latest news

› UK parliament gives three-parent IVF the go-ahead

15:44 03 February 2015

In a world first, members of the UK parliament have voted to allow mitochondrial donation

› Just four credit card clues can identify anyone

This week's issue

Subscribe

07 February 2015

ADVERTISEMENT

Hlavní dimenze proměn životního způsobu

I) Turizmus

- **tvrdý turizmus**: vychází z neklidu moderního člověka někam cestovat, všechno vidět a vše si užít → rostou náklady na turistiku, dovolené
- **měkký turizmus**: výsledek rostoucí ochoty lidí zřít se výhod civilizace ve prospěch přírody a hostitelských zemí, poznání skutečné ciziny

Tvrdý turizmus

masové cestování

málo času

rychlé dopravní prostředky

daleko

pevný program

řízení zvenku (cest.kancelář)

importovaný styl života

„pamětihodnosti“

pohodlně a pasívně

žádná nebo malá duševní příprava

bez znalosti domácího jazyka

pocit převahy

nákupy

suvenýry

pohlednice a prospekty

zvědavost

hlasitý

Měkký turizmus

individuální, rodinné cesty, cesty s malou skupinou přátel

dost času

přiměřené a pomalé dopravní prostředky

blízko

spontánní rozhodnutí podle situace

řízení zevnitř

styl života blízký dané zemi

zážitky

s úsilím a aktivně

příprava vztahující se k dané zemi

se znalostí domácího jazyka

radost z učení se od domácích

přivést dárky hostitelům

vzpomínky, nové zážitky, kresby

malby

takt

tichý

II) Nový pohled na jídlo a vaření

Vegetariánství - motivace: **zdravotní** (omezení tuků, cukrů, nebezpečí)

ekologická - 2ha půdy uživí 1 masožravce, 14 vegetariánů, 50 veganů

etická – spiritualizace lidského bytí

→ odmítnutí velkochovů, uvědomělé zmenšování ek. stopy

- počet vegetariánů vzrůstá: ČR (2002): 1 – 2 %

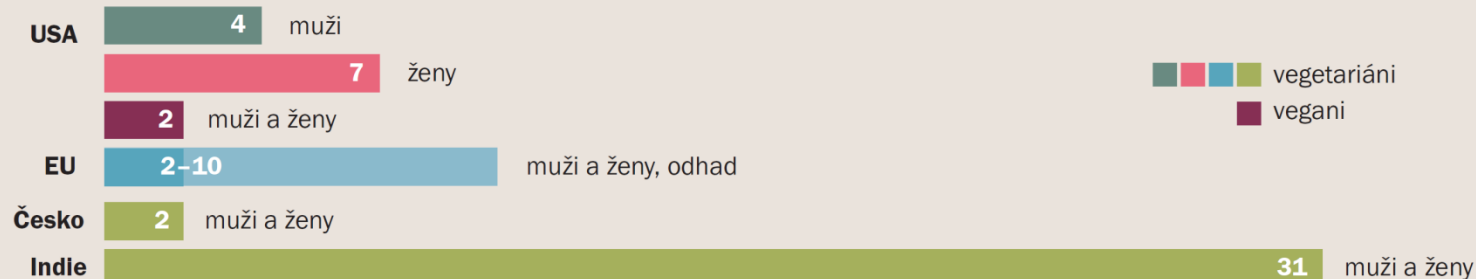
→ jedna z **nejdynamičtějších změn v životním stylu**

- **vegetariánství výsadou bohatších**

- v rozvojových zemích roste konzumace masa

Vegetariáni: rostoucí menšina na Západě, významná síla v Indii

Lidé označující se za vegetariány nebo vegany, v procentech populace

Miliony vegetariánů

II) Nový pohled na jídlo a vaření

Vegetariánství - motivace: **zdravotní** (omezení tuků, cukrů, nebezpečí)

ekologická - 2ha půdy uživí 1 masožravce, 14 vegetariánů, 50 veganů

etická – spiritualizace lidského bytí

→ odmítnutí velkochovů, uvědomělé zmenšování ek. stopy

- počet vegetariánů vzrůstá: ČR (2002): 1 – 2 %

→ jedna z **nejdynamičtějších změn v životním stylu**

- **vegetariánství výsadou bohatších**

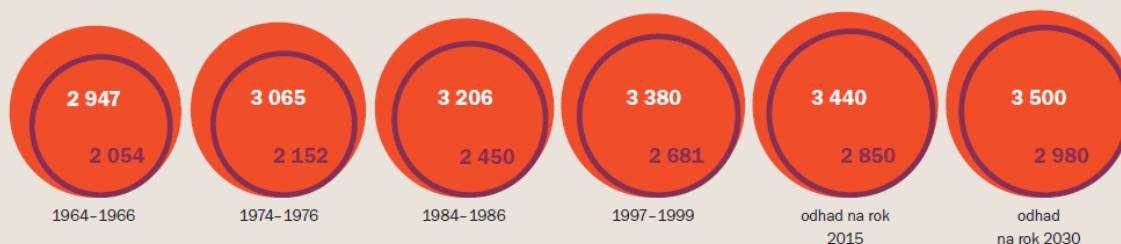
- v rozvojových zemích roste konzumace masa

Spotřeba potravin podle regionů

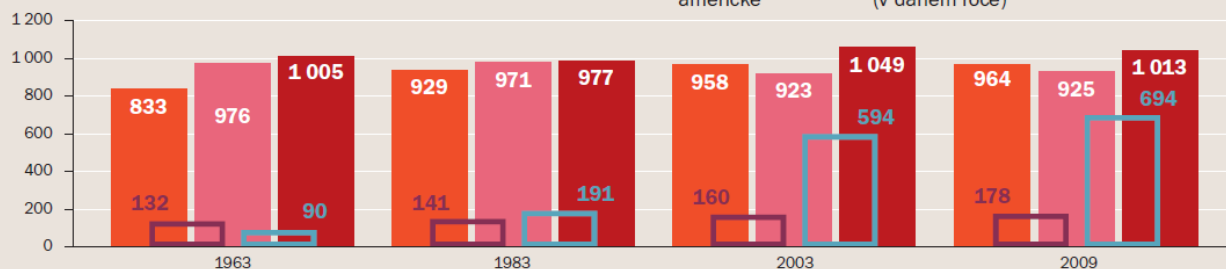
Kilokalorie na hlavu a den

rostlinné a živočišné produkty ● průmyslové země ● rozvíjející se země

WHO, FAOSTAT

pouze živočišné produkty ■ průmyslové země ■ Evropa ■ Spojené státy americké ■ nejméně rozvinuté země (v daném roce) ■ Čína

II) Nový pohled na jídlo a vaření

Vegetariánství - motivace: **zdravotní** (omezení tuků, cukrů, nebezpečí)

ekologická - 2ha půdy uživí 1 masožravce, 14 vegetariánů, 50 veganů

etická – spiritualizace lidského bytí

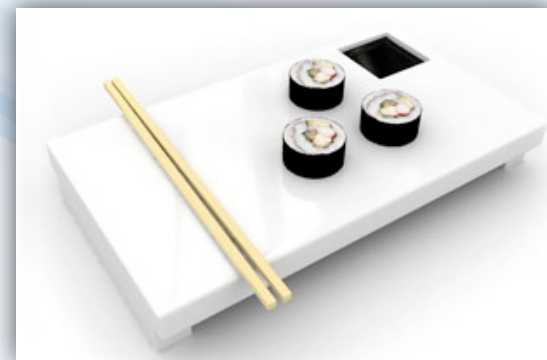
→ odmítnutí velkochovů, uvědomělé zmenšování ek. stopy

- počet vegetariánů vzrůstá: ČR (2002): 1 – 2 %

→ jedna z **nejdynamičtějších změn v životním stylu**

- **vegetariánství výsadou bohatších**

- v rozvojových zemích roste konzumace masa

Střídmost v jídle (Západ)

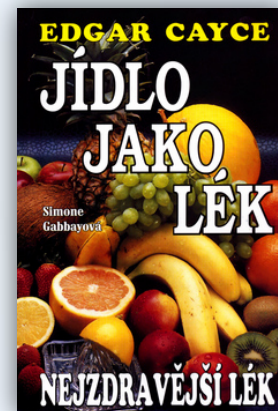
- ale malé uvědomění pozadí vzniku jídla

→ vztah mezi jídlem a jeho původem zatemňován

- intenzivním zemědělstvím a chovem se člověk sice vymanil z těžké dřiny na polích, ale také odcizil původu potravy, jejíž **kvalita klesá x kvantita roste**

Vlastnoruční příprava jídla

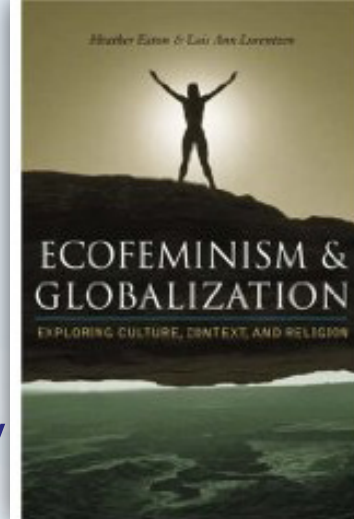
- jídlo vychutnat, podílet se na vzniku → **čas x další zisky**

III) Proměny mužské a ženské role v env. souvislostech

Ekofeminismus

- hnutí spojující myšlenky **feminismu a ochrany přírody**
- navazuje na přesvědčení feminismu 18. -19. stol. o ponížení a útlaku žen ze strany mužů, doplněno paralelou útisku přírody
 - **příroda spolutrpitelem žen**
- ekofeminismus x dominantní a vykořisťující postavení mužů, kteří racionalitou, soutěží, agresivitou a arogancí zavedli svět do ekologické krize
- prosazení **ženského přístupu** – více intuitivní, **soucitný, bližší přírodě**

Nová maskulinita

- od 60. let postupná proměna mužství - nové pojetí muže
 - spojení mužské **fyzické síly, pevného postoje, rozhodnosti** s ženskou schopností **altruismu, trpělivosti a lásky**
 - využívá takové chování ve vztazích k ostatním lidem i přírodě
- „**soucitná autorita**“ → silný a odvážný muž schopný soucitu (ek. aktivisté?)

Vpřed a vzhůru

8. 3. 2015 | aktualizace: 10. 3. 2015 09:29

Divky předhánějí chlapce na nižších školách i na univerzitách a jejich náskok se zvětšuje

The
Economist

The Economist

Článek

Všechno to souvisí s jejich mozky a těly a chemikáliemi," říká sir Anthony Seldon, ředitel Wellington College, drahé internátní školy v anglickém Berkshire. „Kluci si myslí, že není cool soutěžit, že není cool být chytrý," dodává Ivan Yip, ředitel newyorské Bronx Leadership Academy. Studium na první škole stojí 25 tisíc liber ročně a je tam potápěčský klub. Ta druhá poskytuje většině žáků z chudých rodin dotované obědy, čtvrtina dětí má zvláštní potřeby. Obě školy se však potýkají se

